

Regeringskansliet
Klimat- och Näringslivsdepartementet

Stockholm 2023-02-06

Angående EU-kommissionens utkast till nytt tillfälligt kris- och omställningsramverk för statligt stöd

EU-kommissionen har den 1 februari inlett ett samråd med medlemsstaterna om att omvandla nuvarande tillfälliga krisramverk för statligt stöd till ett tillfälligt kris- och omställningsramverk. Föreslagna ändringar är en del av industriplanen för den gröna given som kommissionen samtidigt presenterat.

Kommissionens föreslagna ändringar består i huvudsak av ändringar och tillägg av avsnitt 2.5, som behandlar investerings- och driftstöd för ny produktion respektive lagring av förnybar energi. Dessutom adderas ett nytt avsnitt 2.8, som behandlar stöd till sektorer som är strategiska för den gröna omställningen, inklusive möjligheten att ge stöd till en omfattning som matchar vad som beviljas i tredje land.

Svenskt Näringsliv anger här sin syn på utkastet, i tillägg till [Svenskt Näringslivs tidigare position rörande ändringar av statsstödsregelverket från den 10 januari 2023](#) samt [23 januari 2023](#).

Sammanfattning

- Svenskt Näringsliv kan inte bedöma behovet av att genomföra de förändringar som föreslås i avsnitt 2.5, då det saknas en konsekvensanalys. Svenskt Näringsliv bedömer dock att det främst inte är ytterligare offentlig finansiering som behövs för att accelerera utbyggnaden av grön energi, utan snabbare och bättre tillståndsprocesser.
- Svenskt Näringsliv avfärdar förslagen i avsnitt 2.8. Denna typ av stöd som främst införs för att matcha stöd som ges i tredje land är inte proportionerliga, de riskerar leda till ett globalt statsstödsrace och kommer ytterligare snedvrider konkurrensen på den inre marknaden på ett oacceptabelt sätt.

Avsnitt 2.5 – stöd till produktion respektive lagring av förnybar energi

Kommissionen föreslår ett antal förändringar i avsnittet. Bland annat breddas målgruppen så att alla förnybara energikällor kan vara föremål för stöd; att ökad flexibilitet ges vad gäller användningen av konkurrensutsatt anbudsförfarande; och det ges möjlighet att i större utsträckning bevilja stöd som en fast procentandel av de totala investeringskostnaderna.

Svenskt Näringsliv har inget emot att tillämpningsområdet breddas till att gälla samtliga förnybara energikällor. Eftersom det inte finns någon konsekvensanalys är det dock ytterst

svårt att bedöma huruvida de ändringar som föreslås i övrigt är rimliga. Det gäller inte minst när användandet av konkurrensutsatt anbudsförfarande ska vara obligatoriskt, samt de stödintensiteter som andel av totala investeringskostnaderna som föreslås.

Svensk Näringsliv kan konstatera att förslaget innebär att de flesta investeringar i grön energi kommer kunna motta höga nivåer av statsstöd, oavsett om det är nödvändigt eller inte. Stöd ända upp till 45 procent av investeringskostnaderna kan generellt beviljas; 65 procent kan beviljas för små företag. Svenskt Näringsliv efterfrågar en analys av huruvida de nivåer som föreslås är nödvändiga och proportionerliga. Risker är uppenbara att de höga stödnivåerna snedvrider konkurrensen. Dels mellan medlemsstater, där investerare i vissa medlemsstater (kraftbolag, industribolag och andra investerare) kommer kunna få konkurrensfördelar när deras investeringskostnader näst intill kan täckas till hälften av staten, i de medlemsstater där man utnyttjar denna möjlighet.

Men även mellan olika kraftslag uppstår konkurrenssnedvridningar om medlemsstaterna väljer att stödja en viss teknologi. Dessutom ges inga möjligheter att stödja fossilfri kärnkraft, som därmed förfördelas. Havsbaserad vindkraft ges undantag från kravet att investeringen ska färdigställas senast 36 månader efter beviljat stöd. Krisramen föreslås gälla fram till 31 december 2025. Även fossilfri kärnkraft skulle kunna inkluderas och omfattas av motsvarande undantag. Svenskt Näringsliv är av uppfattningen att all fossilfri kraft kommer behövas för att klara av elektrifiering och grön omställning; dessutom behövs en planerbar kraft som komplement till den väderberoende kraften för att säkerställa en robust elproduktion.

Ytterligare en invändning mot att expandera möjligheterna till statligt stöd på området utan föregående konsekvensanalys är att det framför allt är tillståndprocesserna som utgör hinder för en snabbare utbyggnad av fossilfri elkraft. På grund av de höga energipriserna och den stora och stigande efterfrågan på elkraft och att anläggningarna ofta kan drivas till låga driftkostnader så finns en stor investeringsvilja att på marknadsmässiga villkor etablera nya produktionsanläggningar.

Problemet är att tillståndprocesserna är för långsamma, oförutsägbara och saknar nödvändig balans mellan att skydda lokala värden och samtidigt värdera nödvändigheten i att etablera ny grön elproduktion som en förutsättning för att klara klimatomställningen. Hindret tycks i första hand inte vara en brist på kapital eller att investeringarna inte är lönsamma. En större övergång till att inte använda konkurrensutsatta anbudsförfaranden eller stöd enligt en analys av finansieringsgapet i ett visst projekt, utan i stället fasta stödintensiteter i procent av investeringens totala kostnader, gör att risken ökar för att mer stöd än nödvändigt beviljas.

Det finns sammantaget en risk att stödet blir mindre proportionerligt och att nyttan med stödet minskar. Risker är dessutom att ett fokus på ytterligare offentlig finansiering inte kommer vara ett effektivt sätt att accelerera utbyggnaden av ny fossilfri elkraft, utan att det är andra reformer som är nödvändiga.

Avsnitt 2.8 – stöd till sektorer som är strategiska för den gröna omställningen

Kommissionen föreslår nya möjligheter att bevilja investeringsstöd för nya produktionsanläggningar som producerar batterier, solpaneler, vindturbiner, värmepumpar, elektrolysörer och koldioxidinfångning och lagring (CCUS) samt kritiska råmaterial som är nödvändiga för produktionen av sådan utrustning.

Produkterna som omfattas avspeglar de som ingår i USA:s Inflation Reduction Act (IRA). Förslaget som sådant får därför betraktas som en öppning för EU:s medlemsstater att möta USA:s subventioner med motsvarande egna subventioner. I förslaget ges även en möjlighet under (87) att bevilja extra stora mängder stöd för att matcha det stöd som ges i tredje land.

Svenskt Näringsliv har vid upprepade tillfällen påpekat vikten av att nogra analysera effekterna av IRA innan policyåtgärder vidtas som en reaktion på densamma.

Svenskt Näringsliv avfärdar förslagen som lämnas i avsnitt 2.8. Stöd som införs i syfte att matcha stöd som ges i tredje land är av sådan art att det leder till en påtaglig risk att skapa ett globalt subventions-race. Stöd som införs globalt kan komma att mötas av krav på motsvarande stöd i andra länder i en uppåtgående stödspirall. Stöd bör beviljas utifrån huruvida de är nödvändiga, proportionerliga och ändamålsenliga, och som utgångspunkt vara begränsade till att åtgärda tydliga marknadsmisslyckanden. Stöd bör därför inte ges baserat på det faktum att subventioner ges i tredje land, utan behoven att åtgärda marknadsmisslyckanden.

Förslaget riskerar även att ytterligare snedvrider konkurrensen på den inre marknaden. Finansiellt starka och stödvilliga medlemsstater kommer ha möjlighet att, genom att sätta upp generösa stödordningar, locka till sig nya investeringar som annars skulle ha hamnat i andra medlemsstater. Konkurrenssnedvridningar på den inre marknaden kan vara särskilt problematiska med tanke på att det största handelsutbytet sker där, och snedvridningar av konkurrensen där riskerar därför generellt att få särskilt allvarliga konsekvenser.

Förslagets regionalpolitiska anslag gör det dessutom särskilt problematiskt. Det ger möjligheten för medlemsstater med stödområden (a- respektive c-områden) att ge högre stödmängder. Medlemsstater med a-områden som ger stöd i form av skattelättnader kan enligt förslaget ge stöd ända upp till 55 procent av investeringskostnaderna om stödet ges till ett litet företag. Detta oavsett vilket behov som i själva verket finns av offentlig finansiering. Många medlemsstater har en hårt ansträngd fiskal situation, men kan se sig tvingade att utnyttja den här typen av öppningar i regelverket för att locka till sig nya produktionsanläggningar, där investerare kan spela ut medlemsstater mot varandra.

Ser man på detaljerna i förslaget finns också många oklarheter. En sådan är hur det närmare ska definieras och avgränsas vilken typ av produktion som ska understödjas. För varje produkt så sker produktionen i form av en lång värdekedja med ett stort antal steg, och det krävs förtydliganden om exempelvis råvaror, insatsvaror, transporter och liknande företeelser också kan inkluderas. Definition av det här slaget, anpassningar av produktion och värdekedjor samt kontroll av efterlevnaden från de offentliga myndigheternas sida är dessutom kostnadsdrivande och ännu en anledning till att den här typen av produktionsstöd bör undvikas.

I förlängningen kan den här typen av regelverk motverka arbetet mot en mer konkurrenskraftig ekonomi och ökad produktivitet, när investeringar förläggs där man kan motta det största investeringsstödet snarare än där de centrala produktionsfaktorerna är mest gynnsamma.

Även om regelverket enligt förslaget ska vara tillfälligt, gällande fram till 31 december 2025, så kommer de investeringar som görs baserat på regelverket vara betydligt mer bestående, liksom de ekonomiska effekterna som de orsakar. Förslagen i avsnitt 2.8 kan därför inte accepteras med den hänvisningen. Sammantaget anser därför Svenskt Näringsliv att förslagen i avsnitt 2.8 inte bör genomföras.

Med vänlig hälsning

Stefan Sagebro

Expert Konkurrens och Statsstöd

08 553 43 101

stefan.sagebro@svensktnaringsliv.se